

Myriam Lieskamp Onderwijsadvies

Samen werken en samen leren in een professionele leergemeenschap: focus op het leren van leerlingen Myriam Lieskamp

Inleiding

De ontwikkelingen in de maatschappij vraagt veel van het aanpassingsvermogen van scholen. Informatisering, individualisering, internationalisering zijn trends die veel van scholen vragen. Maar ook de invoering van passend onderwijs. Meer nadruk op taal en rekenen. Opbrengstgericht werken. Dalende leerlingenaantallen. Hogere eisen van de maatschappij. En ga zo maar door. Hoe kan je nu als school anticiperen op alle ontwikkelingen die op de school afkomen?

Professionele leergemeenschap

Een kansrijke mogelijkheid is de ontwikkeling naar een **professionele leergemeenschap**. In een professionele leergemeenschap ligt de focus op het leerproces van leerlingen: wat willen wij onze leerlingen leren binnen de context van onze school? En hoe kunnen we dat samen met collega's, ouders en allerlei andere instanties het beste doen? Wat is er nodig in onze school om het onderwijs dat wij willen geven, mogelijk te maken? Het onderwijs moet passen bij de vraag: wie zijn onze leerlingen en hoe kunnen wij hen goed onderwijs geven?

Alle activiteiten, beleidsvorming, professionalisering en organisatie van de school dragen bij aan het zo goed mogelijk samen realiseren van goed onderwijs in de context van de eigen school. Er kan in zo'n situatie geen kant-en-klaar model gebruikt worden. Er is wel een aantal bouwstenen te benoemen. Leerlingen, ouders, onderwijspersoneel en schoolleiders dragen een gezamenlijke verantwoordelijkheid om het leerproces zo goed mogelijk vorm te geven en hebben daarbij allemaal een eigen rol.

Bouwsteen 1 gemeenschappelijke visie

De basis voor de gemeenschappelijke visie is de kernvraag: wie zijn onze leerlingen en hoe kunnen wij onze leerlingen het beste laten leren? Het antwoord vormt de fundering van de professionele leergemeenschap. Deze visie zit als het ware tot diep in de "poriën" van de hele school. Zo'n visie ontwikkel je samen.

Bouwsteen 2 een ondersteunende leerstructuur

Wil je alles in dienst zetten van het zo goed mogelijk laten leren van leerlingen dan moet er een ondersteunende leerstructuur zijn. Dat betekent voldoende tijd, voldoende middelen, goede organisatie van leerkringen, voldoende leerbronnen en een goed informatiesysteem. En er is sprake van ondersteunend leiderschap dat samen leren mogelijk maakt. De schoolleider kan ondersteunen door het geven van heldere opdrachten en het bieden van voldoende onderzoeksmogelijkheden.

Samen leren leidt tot een gezamenlijk “taal” en tot breed gedragen afspraken door de schoolleider en alle onderwijsmedewerkers.

Bouwsteen 3 een open en veilige leercultuur

Samen leren en ontwikkelen kan alleen als er een cultuur is waar fouten maken mag. Fouten worden gezien als leerbronnen. Er worden constructieve dialogen gevoerd op basis van onderling respect, erkende ongelijkheid en vertrouwen. In een professionele leergemeenschap is nieuwsgierigheid naar de visie van anderen bij iedereen aanwezig. En door samen leren groeit de professionele identiteit en beroepstrots. Er ontstaat een cultuur van wij kunnen en wij mogen.

Bouwsteen 4 ondersteunend leiderschap

De leiders in de school vinden hun belangrijkste taak mensen te enthousiasmeren, te inspireren, te faciliteren, out of the box te laten denken, constructieve feedback te organiseren, het leerproces te stimuleren en vorderingen te bewaken. Leiderschap is gebaseerd op vertrouwen, het willen verbinden van mensen en het beste uit het team willen halen.

De schoolleider gaat uit van de volgende principes:

- wie het weet mag het zeggen
- samen schitteren
- vakmanschap als basis
- coördinatie vanuit de werkvloer
- primaire proces staat centraal

Bouwsteen 5 een rijke leeromgeving

Bronnen van leren liggen in de onderwijspraktijk zelf. Hoe heb ik deze praktijksituatie aangepakt? Met welk resultaat? En ben ik daar tevreden over of kan het nog anders? En hoe zou jij dit dan aanpakken? Samen onderzoeken wat werkt op basis van gedegen bronnen (wetenschappelijke literatuur en brede data van leerlingen). Als dit niet werkt, wat werkt dan wel is steeds de vraag. Dat wil ik morgen uitproberen is de volgende stap. Om daarna samen te reflecteren of dit een goede oplossing is. De focus ligt op de vakinhoud, didactiek en pedagogiek en is in principe direct toepasbaar in de beroepspraktijk. Je hebt dan wel voldoende tijd nodig om het geleerde te oefenen en te laten bezinken.

Bouwsteen 6 samenwerking

Zonder samen te werken komt een professionele leergemeenschap niet tot stand. Maar samenwerken komt ook niet vanzelf tot stand. Er moet structurele ruimte gecreëerd worden om elkaar te ontmoeten op een plek waar mensen de tijd kunnen nemen en niet gestoord worden. Ook samenwerken met ouders en met andere partners vraagt een goed ingerichte structuur. Ouders zijn educatieve partners van de school. Ook deze samenwerking moet goed geregeld worden.

Bouwsteen 7 een onderzoekende, reflectieve houding

De onderzoekende, reflectieve houding van alle deelnemers is een belangrijke bouwsteen. Doel is het verder ontwikkelen van een gedegen didactische aanpak, verantwoord pedagogisch handelen en

het voeren van goed klassenmanagement in relatie tot het leren van leerlingen. Dat kan alleen als iedereen reflecteert op het eigen handelen en deze reflectie in een groep kan delen.

Bouwsteen 8 het leren van leerlingen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid

Alle leerlingen zo goed mogelijk laten leren is een verantwoordelijkheid van iedereen, bestuur, schoolleider, leraar, ouders en ook de leerlingen zelf. Positieve feedback, vat op het eigen leerproces, verantwoordelijkheid kunnen en durven nemen voor het eigen leren, laat leerlingen groeien. En iedereen heeft daarbij een eigen rol. Ook ouders hebben hierbij een actieve rol.

Bouwsteen 9 een uitdagend, haalbaar en gedegen leerprogramma

Wat willen wij onze leerlingen leren? Wat vinden wij essentiële leerstof voor onze leerlingen? En past dit binnen de beschikbare tijd? Vragen die cruciaal zijn in een professionele leergemeenschap. Er is een gedegen, haalbaar programma met daaraan gekoppeld heldere leerdoelen voor de leerlingen. Lesdoelen geven de leerlingen inzicht in wat zij moeten leren en of ze dat ook daadwerkelijk aan het eind van de les gehaald hebben. Drie vragen staan steeds centraal: wat wil ik leren? Wat kan ik al? En wat moet ik doen om te komen bij wat ik wil.

Samen een leven lang leren

Samen leren in een professionele leergemeenschap is het centrale element. Samen leren betekent dat er gemeenschappelijke kennis, gemeenschappelijke vaardigheden en een gemeenschappelijke attitude wordt ontwikkeld. Dat is een actief proces van alle betrokkenen. Samen leren betekent het ontwikkelen van gedeelde waarden, gedeelde normen, een gedeelde visie en vooral een gezamenlijke ambitie. Waar gaan jullie samen voor? Van elkaar leren gebeurt door bij elkaar in de lessen te kijken en dit samen te bespreken. Samen lessen voorbereiden en het delen van aanpakken die werken. En dat niet één of twee jaar maar een leven lang.

De rol van de schoolleider

De schoolleider richt zich op het zo goed mogelijk laten verlopen van het primaire proces. De schoolleider zorgt ervoor dat mensen kunnen samenwerken. Hij zorgt ervoor dat er duidelijk gecommuniceerd wordt. Hij verbindt leraren en ouders, leerlingen en leraren, externe en interne partners. Verbinden in relatie tot een gemeenschappelijk belang, namelijk het zo goed mogelijk laten leren van de leerlingen. De schoolleider zorgt ervoor dat leraren zich kunnen concentreren door als buffer op te treden door alles wat niet past binnen de eigen visie en de eigen normen en waarden af te wijzen of naast zich neer te leggen. Een schoolleider heeft een overzicht van de leerprestaties van alle leerlingen in alle leerjaren en weet waar welke knelpunten zijn en onderneemt gerichte acties. De schoolleider maakt gewenst en ongewenst gedrag bespreekbaar.

De constructieve dialoog staat centraal in een professionele leergemeenschap. Deze dialoog vindt plaats op gelijkwaardig niveau en staat apart van de functionerings-en beoordelingscyclus.

De rol van de leraar

Basis is het reflectief vermogen van de leraar op de eigen lespraktijk: leren mijn leerlingen de juiste dingen op de goede manier? Wat vind ik van mijn eigen handelen in deze situatie?

Hattie (2012, p. 193) heeft een checklist gemaakt waarmee leraren zichzelf kunnen beoordelen op het zo optimaal mogelijk laten leren van leerlingen. De checklist is geen beoordelingsinstrument maar de uitkomsten zijn een bron voor een dialoog in een professionele leergemeenschap.

De rol van de ouders

De school is eindverantwoordelijk voor wat er op school gebeurt en de ouders zijn eindverantwoordelijk voor wat er thuis gebeurt. Iedereen heeft een gezamenlijk belang en samen moeten zij zorgen voor optimale omstandigheden voor de ontwikkeling en het leren van kinderen. Ouders zijn goede bronnen van feedback bij het leerproces van leerlingen. Onderwerp van gesprek is dan het leren en het welbevinden van de leerling.

De rol van de leerling

Een rijke, veilige leeromgeving biedt leerlingen de mogelijkheid om te leren, fouten te maken en ervaring op te doen. Dat vraagt van de leerling een actieve rol bij het leren. Het werken met coöperatieve werkvormen zorgt voor een actieve rol van leerlingen. Ook leerlingen verantwoordelijk maken voor hun eigen leerproces zorgt voor een actieve rol van leerlingen.

Tot slot: het ontwikkelen van de school naar een professionele leergemeenschap is een proces van vallen en opstaan. Kijk eens op www.schoolaanzet.nl . Of <http://www.allthingsplc.info>.

Referenties:

- Beek, S., Rooijen, A. van, & Wit, C. de. (2007). *Samen kun je meer dan alleen: Educatief partnerschap met ouders in primair en voortgezet onderwijs*. 's Hertogenbosch: Q Primair & KPC Groep.
- Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta analyses relating to achievement*. London: Routledge.
- Kessels, J. W. M., & Keursten, P. (2011). Opleiden en leren in een kenniseconomie. In J. W. M. Kessels & R. F. Poell (Eds.), *Handboek human resource development: Organiseren van het leren* (pp. 27-41). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Lieskamp, M.A.T., (2013). *Professionele leergemeenschappen in het onderwijs*. PICA uitgeverij.
- Onderwijsraad. (2013). *Leraar zijn*. Den Haag.
- Peters, J.,Weggeman, M. (2012). *Het Rijnlandpraktijkboekje*.Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Business Contact.